

KRITISK INDFØRING I

øko-

JAN BOJER VINDHEIM

Meget taler for at Murray Bookchin er den vigtigste anarkistiske teoretiker i dag. De centrale dele af hans forfatterskab er samlet i bogen "Post Scarcity Anarchism"; et udvalg er udgivet på Pax Forlag under titlen "Økologi og revolution". Udgivelsen af denne bog blev mødt dels med tavshed (anarkisternes "Folkebladet", de økologiske organer "Miljømagasinet", "Norsk Natur" og "Dag og Tid", eller for den sags skyld "PAG-avisa", har ligesom marxistiske blade som "Kontrast", "Røde Fane", "Vardøger", "klassekampen", "Orientering" og "Friheden" holdt fuldstændigt kæft om denne bog, som handler om anarkisme, økologi og marxisme), dels med hån og skældsord (I "Dagbladet" insinuerer Per Olav Reinton at Bookchin står i ledtog med CIA, I "Morgenbladet" karakteriserer Ulf Andenæs Bookchin som "fuldstændig forvirret" og "neurotisk".).

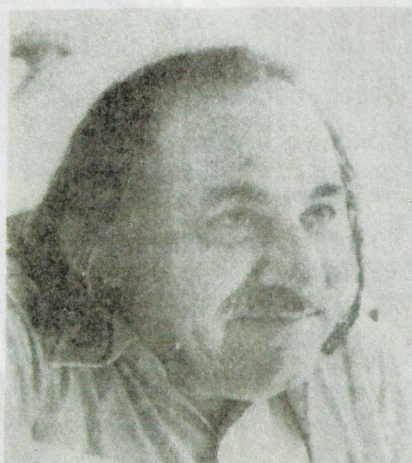
Hvad er det der gør Bookchin så ufordøjelig både for det gode borgerskab og i de forskellige dele af det radikale etablissement?

Det at han er anarkist forklarer nok meget, hans voldsomme sprogbrug i angrebene på kapitalisme og marxisme forklarer mere, men hovedparten af modviljen tror jeg ret og slet skyldes hans varme forsvar for ungdommens modkultur, som han

ser som den mest genuine (ægte, lødige) revolutionære kraft i det amerikanske samfund.

Bookchins teoretiske værker er ret mangfoldige, og de fleste kritikere har koncentreret sig om et fåtal punkter. Fra marxistisk hold er han gerne blevet beskyldt for at tro på subjektivistisk sindelagsrevolution. Imidlertid er denne kritik, i den grad den er seriøs, for overfladisk. Hans strategi omfatter i lige så høj grad direkte aktioner af forskellig slags, ikke mindst fra arbejdernes side, f.eks. okkupation af fabrikker og værksteder (et emne han drøfter særlig i forbindelse med to artikler om maj-dagene i Frankrig som er redigeret væk i den norske udgave).

Bookchins revolutionære strategi springer ud af

Murray Bookchin

hans marxistiske studier og den frigørelsesproces fra det marxistiske verdensbilledes lænker, som er nedfældet i artiklen "Marxismens elendighed". Hans argumentation går hovedsagelig på det han opfatter som marxismens uholdbare klassebegreber og romantisering af arbejderklassen. Arbejderklassen har ikke, mener han, noget væsentlig revolutionært potential, andet end i den grad arbejderne frigør sig fra sin identitet som "arbejder", en rolle som klassesamfundet har pålagt dem, og skaber sig en ny, revolutionær identitet.

De bevidste revolutionære slutter sig sammen i affinitetsgrupper hvis væsentligste opgave er propoganda. Ligesom situationisterne mener Bookchin at enhver formaliseret organisation kun kan have en sinkende og hæmmende funktion under en revolution. Til støtte for denne antagelse peger han på såvel erfaringerne fra de klassiske arbejderrevolutioner i Europa, som fra Maj-opstanden i Frankrig i 1968.

BOOKCHINS ØKOLOGI

Uanset hvad man måtte mene om Bookchins revolutionære strategi bør hans økologiske tænkning påkalde opmærksomhed. Under navnet Lewis Herber udgav han først i

60'erne et par bøger om miljøproblemer som er blevet klassikere ("Our synthetic environment" og "Crisis in our Cities"). Artiklen om "Økologi og revolutionær tænkning", der blev offentliggjort i 1965, peger på at økologien i dens kritiske konsekvens trænger dybere ned i samfundsstrukturen end økonomien er i stand til. Han påviser også ligheden mellem anarkistiske og økologiske mål for samfundsudviklingen.

I artiklen "På veg mot en frigjørende teknologi" viderefører han traditionen fra Kropotkins værker som "Erobningen av Brødet" og "Åkre, fabrikker og verksteder". En høj grad af selvforvaltning i decentraliserede samfundsenheder baseret på kombinationer af industri, håndværk, jordbrug og med rige muligheder for forskning og kunstneriske aktiviteter anbefales. Bookchin uddyber Kropotkins håb om at industrien ville kunne nå dens udvikling netop gennem decentralisering af produktionen i kombination med håndværksmæssig færdiggørelse af produkterne, gennem påvisning af netop sådanne tendenser i moderne teknologisk udvikling, og det hele sammenkoblet med økologiens krav om mangfold og integrering i det totale miljø.

Bookchin ser spirerne til en sådan udvikling i dele af modkulturen, og disse tendenser ser han som nødvendige forløbere for en sådan frigørende fremtidskultur, et drivhus for udvikling af det nye samfunds frø, men han forveksler ikke kollektiver og storfamilier med det revolutionære projekt som helhed, således som enkelte overfladiske kritikere lader til at tro.

KNAPHED OG OVERFLOD

Ligesom Kropotkin regner Bookchin med at jorden er rig, og at samfundet kan tilfredsstille alles behov, når overflødig (u-økologisk) produktion, militærvæsen, bureaukrati, indbygget slidtage osv. fjernes. Ligesom Marcuse mener han altså at kommunismen er en reel mulighed allerede idag.

Befolkningsproblemet mener han kan løses ved at levestandarder i den tredje verden hæves. Ligesom Schumacher og Illich mener han at en økologisk teknologi kan indføres umiddelbart i de såkaldte U-lande, mens vi må gennemføre omfattende sociale omvæltninger i vore lande før tilsvarende produktionsforholde kan indføres her. Disse omvæltninger identificerer Bookchin som den sociale revolution.

En træffende kritik af Bookchins øko-anarkisme retter sig mod hans opfattelser af skalaen, formatet i det efter-revolutionære samfund. Eksempelvis taler han om, til erstatning for industriel stordrift i husdyrholdet, at det er muligt at have "små besætninger på kun nogle få hundrede køer". Sådanne besætninger har vi ialtfald ikke så mange af i Norge (eller Norden).

ARBEJDSMORALEN

Fra et teoretisk synspunkt tror jeg nok alligevel Bookchins grundlag svigter mest når han taler om arbejdsmorale. Dette har sammenhæng med hans tro på produktivkræfternes frigørende potential, som han hævder åbner vejen til *eliminering af slidet*. Dette kan let fortolkes som en afvisning af

behovet for *indsats*, og *selvdisciplin*. Han afviser fuldstændig tanken om "*arbejdets adelskab*", sådanne opfattelser er skabt af klasse- og knapheds-samfundet hævder han. I modsætning til dette vil mange øko-politikere hævde at netop respekten for hårdt arbejde er en forudsætning for et økologisk ligevægtssamfund.

Videre kan der indvendes mod teorien om frigørelse gennem automation at man står i fare for at blive slaver under de kræfter man vil frigøre sig gennem, nemlig maskinerne.

Utopiens evige dilemma åbenbarer sig i Bookchins tænkning som hos andre: konflikten mellem det ønskværdige og det opnåelige. Dersom politik virkelig er det muliges kunst vil mange mene at Bookchin er for lidt politiker og for meget drømmer. Alligevel er hans skrifter eksstremt læsværdige og stimulerende, og dersom vore vestlige samfund skulle eksplodere vil han vise sig at have haft mere ret end de fleste idag ønsker at give ham.

Jan Bojer Vindeheim

